

Швеція
Sverige

АНАЛІЗ

МІЖНАРОДНОЇ ПРАКТИКИ У БОРОТЬБІ З ЛІСОВИМИ ПОЖЕЖАМИ

Результати аналізу міжнародної практики, що впливає із низки досліджень¹⁰, показують, що боротьба із лісовими пожежами є комплексним питанням і часто вимагає вироблення всебічного **стратегічного бачення** *індивідуально* для кожної країни (залежно від особливостей її внутрішнього устрою, правової та інституційної системи, недоліків у системах нагляду і контролю, особливостей регулювання власності, ефективності процесуальних дій і санкцій).

Вироблення стратегічного бачення має базуватися на доброму розумінні і аналізі складових існуючої системи (у деяких країнах це здійснюється із залученням міжнародної технічної допомоги), таких як: причини виникнення пожеж, механізми запобігання і боротьби із пожежами, включаючи регуляторну політику.

¹⁰ https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-10-3713-9_1

<https://www.satimagingcorp.com/applications/natural-resources/forestry/>

https://www.researchgate.net/publication/227008016_Development_of_environmental_monitoring_satellite_systems_in_China

https://ec.europa.eu/info/news/modernising-cap-satellite-data-authorized-replace-farm-checks-2018-may-25_en

<https://www.un.org/press/en/2019/sgsm19755.doc.htm>

<http://www.fao.org/3/Y2682E/Y2682E01.htm>

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ЛІСОВИХ ПОЖЕЖ

Причини виникнення пожеж залежать від **природного фактору** (наприклад блискавка) та **людського фактору**. Людський фактор є найпоширенішою проблемою і у свою чергу, поділяється на **неумисні дії** – *недбалість* та *аварії* та **умисні дії**.

НЕУМИСНІ ДІЇ (НЕДБАЛІСТЬ):

Сільськогосподарська діяльність

У лісі: збір меду з димом, очищення для оранки на його периферії: пастирське джерело, спалювання рослинних залишків

Лісові роботи

Виробництво деревного вугілля (дров'яна піч), спалювання сміття після очищення

Туризм

Пікнік, сигарети

Мисливство

Випуск тварин на полювання, багаття

Житлові оселища

Садові пожежі, мангали

НЕУМИСНІ ДІЇ (АВАРІЇ):

Аварійні пожежі є набагато рідшим явищем, ніж пожежі через недбалість.

Лінії електромереж

Пошкодження електромереж, наприклад, внаслідок потужного вітру, причиною якого стало загоряння

Транспортні засоби

Рух транспортних засобів – потягу залізницею або інших транспортних засобів через ліс або його околицю і пов'язані з цим аварійні випадки або іскра, спричинена транспортними засобами

Сміття

Сміттєзвалища (санкціоновані та несанкціоновані) є потенційним джерелом пожеж внаслідок запалення паперу або внутрішнього згоряння, спричиненого ферментацією

УМИСНІ ДІЇ:

Піроманія

Підпал людиною, яка має розлад поведінки що виражається в нестримному хворобливому потязі до підпалів, а також в сильній захопленості наглядом за вогнем

Політичні чинники

Досвід свідчить, що у країнах з політичною нестабільністю ліс може зазнавати серйозної небезпеки за різних обставин

Помста

Вогонь може бути інструментом помсти, викликаної суперечкою з адміністрацією (наприклад, мисливське господарство) або сусідом, а також з причин соціального відчуження (звільнений працівник), експропріації тощо

Економічні чинники

Підпал лісових ресурсів може приносити пряму матеріальну вигоду (поліпшення пасовищ, використання деревини тощо) або непряму вигоду, наприклад, як інструмент привласнення землі.

Такі дії мають злочинний мотив і є поширеними, коли правова та інституційна система є недосконалими (відсутність земельної книги чи розмежування лісів, неефективна правоохоронна система, відсутність покарання)

Соціальні чинники

Індивідуальні у кожній країні. Наприклад, в Італії (на Сардинії) випадки підпалів були дуже частими, особливо в зонах з високим рівнем безробіття. Підпали були способом створення нових робочих місць (виявлення, придушення, реабілітація спалених ділянок тощо). Так звана «пожежна промисловість».

У кожній країні розподіл причин різниця залежно від її потенціалу.

ЗАПОБІГАННЯ ПОЖЕЖАМ

Успіх у боротьбі з лісовими пожежами потребує **аналізу** та **розслідування** причин пожежі. Знання причин дозволяє краще ініціювати дії щодо запобігання пожежам (*інформування, аналіз ризиків, регіональне планування тощо*), а також обмежити можливі злочинні діяння шляхом ефективного притягнення винних до суду. Проте, у багатьох середземноморських країнах розслідування причин є недостатньо розвиненим і за відсутності достатніх доказів частка невідомих причин досить є високою.

Аналіз причин, вимагає необхідної методології. Опис такої методології викладено у *Главі 3.2. Міжнародного довідника з охорони лісів від пожеж: Технічний посібник для середземноморського регіону (FAO)*.

Дії із запобігання включають:

ОСВІТА

Оскільки джерела пожежі в основному пов'язані з діяльністю людини, необхідно інформувати різні групи населення, які можуть спричинити пожежі, наприклад, фермери, лісові робітники, місцеві жителі, туристи, промислові компанії та малі підприємства;

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Механізми запобігання, управління та нагляду, санкції, регулювання доступу до ділянок;

ІНСПЕКТУВАННЯ

Огляд будівель, споруд та місць, які потенційно можуть стати осередком пожежі (лінії електропередач, смуги, сміттєзвалища тощо);

ФІНАНСУВАННЯ

Фінансування спрямовується як на запобігання, так на подолання наслідків пожеж; джерелом фінансування можуть бути державні і місцеві бюджети, а також додаткові незаборонені законом джерела (індивідуально для кожної країни).

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ

ПРЕВЕНТИВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО:

Контроль діяльності

Сільськогосподарські, скотарські або лісові заходи в самому лісі чи в околицях повинні контролюватися, навіть заборонятися, коли є висока небезпека

Контроль будівництва

Важливо регулювати використання земель, зокрема забороняючи забудову (оселі, туристичні резиденції тощо) в зонах з високою небезпекою

Контроль землекористування

Розмежування території у власності (земельний реєстр) має бути зафіксовано в офіційних документах, особливо коли є державні ліси. Це дозволяє запобігти будь-яким спробам привласнення землі (зокрема для розширення сільськогосподарських зон ...)

Контроль видалення рослинності

Видалення рослинності із визначенням для цього конкретного способу/ правил може бути визнана обов'язковою в зонах з високою пожежною небезпекою (наприклад, біля сміттєзвалищ, вздовж доріг і залізничних шляхів, електромереж)

САНКЦІЇ:

Законодавство щодо відповідальності має на меті стримування осіб. Особи, відповідальні за спричинення пожежі, повинні бути ідентифіковані та покарані. Вирок залежить від ступеня відповідальності винного і заподіяної шкоди: від **штрафу** до **ув'язнення**.

ОКРЕМІ ПРИКЛАДИ З ПРАКТИКИ ІНОЗЕМНИХ КРАЇН

У **СИРІЇ** НОМЕРНІ ЗНАКИ ВСІХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В ЛІСАХ КОНТРОЛЮЮТЬСЯ.

У **СИРІЇ** СЛУЖБА ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА Є ВІДПОВІДАЛЬНОЮ ЗА ЗАХИСТ ЛІСІВ ВІД ПОЖЕЖ. ГАСІННЯ ПОЖЕЖ БАЗУЄТЬСЯ НА ТИМЧАСОВОМУ НАБОРІ НЕКВАЛІФІКОВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ З ЧЕРВНЯ ПО ЖОВТЕНЬ. ЦЕЙ ПЕРСОНАЛ ОРГАНІЗОВАНИЙ У СКЛАДІ БРИГАД ІЗ ДВАДЦЯТИ ЧЛЕНІВ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ НАЧАЛЬНИКА БРИГАДИ. НАЧАЛЬНИК БРИГАДИ Є ВІДПОВІДАЛЬНИМ ПЕРЕД ПОСТІЙНО ПРАЦЕВЛАШТОВАНИМ ІНЖЕНЕРОМ СЛУЖБИ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА. БРИГАДИ ОРГАНІЗОВУЮТЬСЯ ТАКИМ ЧИНОМ: ГРУПА ОСІБ, ЯКА ІНСПЕКТУЄ ЛІС І НАДІЛЕНА ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ І ЗАСОБАМИ ГАСІННЯ ВОГНЮ ТА СТАЦІОНАРНИЙ ПАТРУЛЬ. ТИМЧАСОВІ ПРАЦІВНИКИ З ЧАСОМ ЗАЛУЧАЮТЬСЯ ДО ІНШИХ ВИДІВ СЕЗОННИХ РОБІТ І ПОТІМ ПОВТОРНО ДО БРИГАД ЗАХИСТУ ВІД ПОЖЕЖ.

У **ФРАНЦІЇ** ТА НА **КІПРІ** БАГАТО ПІД'ЇЗНИХ ШЛЯХІВ У ЛІСИ ЗАКРИТІ ДЛЯ ГРОМАДСЬКОГО РУХУ СИСТЕМОЮ БАР'ЄРІВ, ЩО ВІДКРИВАЮТЬСЯ ГОЛОВНИМ КЛЮЧЕМ; У КОЖНОЇ ОСОБИ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ЗА НАГЛЯД/КОНТРОЛЬ АБО ПОДОЛАННЯ Є ЗАПАСНИЙ КЛЮЧ.

ІСНУВАННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ ЩО ДОЗВОЛЯЄ РЕГУЛЮВАТИ ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ В ЛІСІ АБО НА ЙОГО ПЕРИФЕРІЇ, Є НЕДОСТАТНІМ. ДЛЯ ЦЬОГО ТАКОЖ НЕОБХІДНО ЗДІЙСНЮВАТИ КОНТРОЛЬ. ЦЕ МОЖЕ ЗДІЙСНЮВАТИ СЛУЖБА ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА (**СИРІЯ**), ОХОРОНА ЛІСОВИХ РАЙОНІВ (**ТУНІС**) АБО ГРУПИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ (КОМІТЕТИ З ПИТАНЬ ПИЛЬНОСТІ ТА НЕГАЙНОГО ПРИДУШЕННЯ В **МАРОККО**).

ОКРЕМІ ПРИКЛАДИ З ПРАКТИКИ ІНОЗЕМНИХ КРАЇН

У **МАРОККО** ділянки житлових будинків, будівель і споруд, які розташовані в лісі або на відстані менше 200 м від лісової межі, повинні бути оточені пожежною перервою у 25 м без рослинності.

В **МАРОККО, ФРАНЦІЇ, ІТАЛІЇ** тощо існують плани управління лісовими пожежами. Ці плани не замінюють державних стратегій (які за своїм характером є ширшими), а є операційними документами, які формуються на підставі визначення потенційно небезпечних ділянок і визначають інформацію і заходи для управління ризиками на таких ділянках: інформацію про відповідальних за округ представників місцевої влади; інформацію про місцеві служби подолання ситуації; інформацію про лісові служби; інформацію про власників ділянок; інформацію про користувачів ділянок; сценарії управління ризиками (наприклад, встановлення профілактичної інфраструктури – оглядові вежі, доріжки, водні пункти тощо) – від превентивних заходів до ліквідації пожеж залежно від складності.

Аналітичну довідку підготовлено в рамках проекту «Підтримка Парламенту України з питань сталої енергетики та охорони довкілля», що впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні за фінансової підтримки Швеції.

Думки, висновки чи рекомендації належать винятково експертам, які підготували документ, і не обов'язково відображають погляди ПРООН, Уряду Швеції чи Посольства Швеції в Україні. Відповідальність за вміст публікації несуть виключно автори документу.